AVİM Yorum • No: 2025 / 71 • Temmuz

ABD'NİN İRAN'A YÖNELİK SALDIRILARI VE ORTA ASYA'NIN STRATEJİK KONUMU

İlaha KHANTAMİROVA

-

İsrail ve ABDnin İrana yönelik gerçekleştirdiği saldırıların ardından, basında bazı yorumcular, ABDnin İrana yönelik saldırılarının dolaylı olarak Orta Asya Ülkelerini de etkileyebileceği yönünde değerlendirmelerinde bulunmuştur. Bu endişelere sebep ise, Orta Asya ülkelerinin son yıllarda İranla geliştirdiği ve geliştirmekte olduğu stratejik iş birlikleri ve ortak projelerdir.

İranın 2005 yılında Batı tarafından izole edilmesiyle birlikte Doğuya Bak politikasını benimsediği görülmektedir. Bu politika kapsamında önce Rusya, Çin ve Hindistanla ilişkilerini geliştiren İran, daha sonra Orta Asya ülkeleriyle ekonomik ve ulaştırma alanlarında önemli iş birliklerine yönelmiştir. Temel odak noktası ise ticaret, ulaşım ve lojistik bağlantılarını geliştirmek olmuştur[1]. Orta Asya devletleri de Rusya-Ukrayna savaşı sırasında kendi bölgesel ve stratejik iş birliklerini genişletmek ve yeni ortaklar bulmak amacıyla, bölgenin ulaşım ve ticari mimarisinde önemli bir kavşak olan İranla iş birliğine yönelmişlerdir[2].

Son yıllarda bu ilişkiler daha da derinleşmiştir. Hindistan, İran, Azerbaycan ve Rusyayı kapsayan Uluslararası Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru; İran ile Çini birleştiren demiryolu hattı[3]; ve 2025 Mayıs ayında Çin, Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan, İran ve Türkiye temsilcilerinin bir araya geldiği toplantı gibi gelişmeler, İranın Orta Asya için taşıdığı jeopolitik önemin altını çizmektedir.

Aşkabat Anlaşması, çok modlu ulaştırma projelerinin bir uzantısı olarak Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan, İran, Hindistan, Pakistan ve Ummanı kapsayan geniş bir iş birliği zeminine sahiptir. Hindistan-İran-Azerbaycan-Gürcistan-Ukrayna üzerinden Avrupaya uzanan Güneybatı Koridoru, Orta Asya ülkelerinin küresel ticarete entegre olmasında da rol oynamaktadır.

Dolayısıyla, son aylarda İrana yönelik askeri saldırılar bu güzergâhların güvenliği konusunda ciddi soru işaretleri doğurmaktadır. Bu durumda Orta Asya ülkeleri, stratejik denge politikası yürüterek alternatif ulaştırma yolları aramaya itilmektedir. Bu bağlamda, Özbekistan Cumhurbaşkanı Mirziyoyevin 2025 yılı Haziran ayında yaptığı konuşmada, Ortadoğudaki istikrarsızlığa dikkat çektiği ve ticaret rotalarının çeşitlendirilmesi, yüklerin daha güvenli limanlara yönlendirilmesi gerekliliğine işaret ederek dış ticaret ve ulaştırma

yollarının yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini belirttiği görülmektedir[4].

Diğer yandan, Orta Asya ülkelerinin katılımıyla 4 Temmuz 2025 tarihinde Hankendide düzenlenen Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) 17. Zirvesi'nde liderler; ticaret, bağlantılık ve çevre dostu dönüşümlere odaklanarak bölgesel iş birliğini güçlendirme konusundaki ortak kararlılıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca enerji, turizm, eğitim ve kültürel değişim gibi alanlarda da iş birliğinin derinleşmesi gerektiği fikrini ileri sürmüşlerdir[5]. Bu bağlamda, EİT toplantısının, Orta Koridorun önemini ortaya çıkardığı da değerlendirilebilir.

ABDnin İrana saldırmakla İran üzerinden geçen stratejik hatları bloke ederek, İranın dahil olmadığı projelerin önemini artırıp Orta Asya ülkelerini Orta Koridora mı itiyor sorusunu da akıllara getirmiştir.

Ancak şu noktayı da gözden kaçırmamak gerekir: ABDnin İrana yönelik müdahale planları yeni bir olgu değildir. Bu tehdit uzun süredir gündemdedir ve ABDnin İrana yönelik müdahalelerinde temel hedefin doğrudan İranın nükleer kapasitesini, bölgesel nüfuzunu ve milis ağlarını zayıflatmak olduğu açıktır. Öte yandan, Orta Asya-İran iş birliği projelerinin çoğu 2020li yıllarda hız kazanmıştır. ABDnin son 20 yılda Orta Asya ile olan ilişkilerine bakıldığında, bu bölgeye yönelik aktif bir jeopolitik strateji yürütmediği görülmektedir. Mevcut veriler ışığında, ABDnin İrana yönelik saldırılarında doğrudan Orta Koridoru hedeflediği yönünde bir kanıt bulunmamaktadır. Ancak jeopolitik gelişmelerin gidişatı, olasılığın değerlendirilmesini gerektirebilir.

**Görsel: eurasiatoday.ru*

[1] Nargiza Umarova, Why Is Iran Strengthening Its Ties With Central Asia?, 9 Temmuz, 2025, https://thediplomat.com/2025/05/why-is-iran-strengthening-its-ties-with-central-asia/

[2] Central Asia: Caught in the Crossfire, 9 Temmuz, 2025, https://nationalinterest.org/blog/silk-road-rivalries/central-asia-caught-in-the-crossfire

[3] Uluslararası Kuzey-Güney Taşımacılık Koridoru, 9 Temmuz, 2025, https://ticaret.gov.tr/blog/ulkelerden-ticari-haberler/iran/uluslararasi-kuzey-guney-tasimacilik-koridoru

[4] Мирзиёев поручил диверсифицировать экспортные маршруты из-за ситуации на Ближнем Востоке, 7 Temmuz, 2025, https://caravan-info.uz/ru/novosti/737202-mirzieev-poruchil-diversifitsirovat-exportnye-marshruty-iz-za-situatsii-na-blizhnem-vostoke

[5] Home » Азербайджан провел знаменательный 17-й Саммит ОЭС в Карабахе под лозунгом «Новое видение ОЭС для устойчивого и климатоустойчивого будущего»

Азербайджан провел знаменательный 17-й Саммит ОЭС в Карабахе под лозунгом «Новое видение ОЭС для устойчивого и климатоустойчивого будущего», 9 Temmuz 2025, https://www.newscentralasia.net/2025/07/04/azerbajdzhan-provel-znamenatelnyj-17-j-sammit-oehs-v-karabakhe/

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: KHANTAMİROVA, İlaha. 2026. "ABD'NİN İRAN'A YÖNELİK SALDIRILARI VE ORTA ASYA'NIN STRATEJİK KONUMU." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2025 / 71. Temmuz 11. Erişim Kasım 22, 2026. https://avimbulten.org/public/tr/Yorum/ABD-NIN-IRAN-A-YONELIK-SALDIRILARI-VE-ORTA-ASYA-NIN-STRATEJIK-KONUMU

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır